

Varga Tamás

A térképi ismeretek tanításának és megszilárdításának módszerei

Bulgária

Horvátország

Franciaország

Olaszország

Mindennapi életünk egyik alapja a tájékozódás, melyhez a kezdő lökést az általános iskola alsó tagozatának egyik tanártárgya, a honismeret adja. A honismeret keretén belül találkozik a tanuló első alkalommal a térképpel mint tanesegédlettel. Majd folytatódik a megszerzett ismeretanyag kibővítése a felső tagozaton, a földrajz órákon.

A térben való tájékozódás egyik fő, centrális feladata a térképen való eligazodás képességének elősegítése. A térkép a Föld vagy más égitest felszínére vonatkozó, kétdimenziós kartográfiai ábrázolási forma, mely a szó legszorosabb értelmében kifejezi az adott térnek az ábrázolását, a valóság kibővített képét (Farsang, 2005). A térkép tehát segít a tájékozódásban, és biztosítja számunkra az eligazodást a körülöttünk lévő világban.

A tanórák keretében a pedagógus fő feladata, hogy arra igyekezzen a figyelmet terelni, milyen módon lehet a legegyszerűbben és a lehető legpontosabban megtanítani a térképen való tájékozódást, és ezen elsajátított képességeket milyen módszerekkel lehet megszilárdítani a diákokban.

A térképolvasást egy három szintből álló képesséfejlesztési módszerrel lehet a legjobban megtanítani. Az első a szemléleti vagy mechanikai térképolvasás, melynek segítségével kezdetleges információkat keresnek a diákok, s válaszolnak a feltett alapkérdésekre, mint pl. „hol?” és „milyen?”. A második a logikai vagy okfejtő térképolvasás, ahol már a „miért?” és a „hogyan?” kérdésformákra is tudni kell választ adni. Itt nem elég az adott információt leolvasni, hanem értelmezni is kell a látottakat. A harmadik szint a teljes térképolvasás, ahol

a tanulók összetett módon tudnak a kérdésekre válaszolni, le tudják elemezni, majd össze tudják rakni a kapott mozaikokból a megfelelő képet.

A térképen való kalandozásnak köszönhetően folyamatosan bővül a diákok ismerete a világról, s ezzel nő az elsajátított névanyagok száma is. A földrajzi nevek tanításának helyes gyakorlata az alábbi lépésekből áll:

- a tanár fő feladata a helyes kiejtés bemutatása s annak elisméltetése a diákokkal,
- az idegen helynevek írással történő rögzítése a táblára,
- a keresett pont térképen való elhelyezése,
- a térkép és az atlasz használata a tanulók bevonásával,
- a keresett földrajzi hely viszonylagos fekvésének megállapítása.

A földrajzi ismeretek rögzítésének egyik alaptétele az atlasz. A gyerekek első találkozása a saját atlaszukkal módszertani szempontból az egyik legfontosabb dolog, ugyanis a megszerzett földrajzi tudás rögzítését pontosan az atlaszokkal tudják a leghatékonyabban megtartani. Fontos, hogy elég időt és figyelmet szenteljünk az atlasz felfedezéséhez, a benne található térképek elosztásához, a jelmagyarázathoz és a felépítéshez.

A XXI. század technikai vívmányainak köszönhetően a térképen és az atlaszon kívül számos eszköz áll a rendelkezésünkre a különböző földrajzi névanyag új ismeretként történő tanításához. A számítógépes animációk, a Google-térképek, az elektronikus atlaszok, munkatérképek, a számítógépes térképészeti játékok, valamint a GPS mind hozzájárulnak a földrajzi névanyag rögzítéséhez.

Az IKT eszközök bevonása nagy segítségünkre lehet a honismeret és a földrajz oktatásában, s az internet adta lehetőség azonnali képi, rajzolt és hangiszlentetést biztosítanak a jobb elsajátításhoz.

Azon tanulók esetében, akik számára gondot okoz a földrajzilag behatárolt egység, nagy segítséget nyújthatnak a tanításban a tematikus térkép-vázlatok, melyek egyfajta tartalom mutatnak be a különböző geográfiai részterületeken, legyen az természetföldrajzi, társadalomföldrajzi vagy épp regionális földrajzi illetőségű. Vannak térképek, melyek segítségével a hegyvízrajzi alakzatokat lehet pontosabban kiemelni, de vannak, melyek az éghajlatra, a biogeográfiai részterületekre, a népsűrűsége, a vallásra vagy épp az országokra vannak megrajzolva. A térkép-vázlatok ezért nagyban hozzájárulnak Földünk pontosabb és aprólékosabb részeinek megjegyzéséhez, melyek kortól függetlenül megjelenhetnek játékos formában vagy épp leegyszerűsített körvonalakból álló vázlatos formában is.

A térképen való eligazodás megfelelő szintű ismerete nagyban hozzájárulhat a mindennapokban való könnyebb tájékozódáshoz.

Felhasznált irodalom:

- CSÉFALVAY Z. 1990. *Térképek a fejünkben*. 1. kiadás. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1990. 157 o. ISBN 9630557150
- FARSANG A. 2005. *Korszerű módszerek a földrajzoktatásban*. 1. kiadás. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, 2005. 86 o.
- MAKÁDI M. 2003. *Szerepjáték a földrajz tanításában*. In: A földrajz tanítása. 1. kiadás. Szeged: Mozaik Kiadó, 2003. 21-25 p. ISSN 1216-6642